

לְאָמַר: בַּדִּבַּר אֲל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ: אֱלֹהִים אֲנִי יְדוּהָ אֱלֹהֵיכֶם: לְמִימְרָ: ב מִלֵּל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לְהוֹן אָנָּא ?? אֶלְהֻכוֹן:

his sin. **18 (1)** And the Lord spoke to Moshe, saying, **(2)** Speak to the Children of Israel, and say to them, I am the Lord your God.

RASHI

Sanctuary in their impure state,] his punishment is lashes. (ibid.) **18 (2) I am the Lord your God** — *I am the One Who said at Mount Sinai (Exodus 20:2), "I am the Lord your God," and you accepted My sovereignty upon yourselves [at that time]: consequently, you must accept My decrees.*

Rabbi [Yehudah Hanassi] says: "It is openly

known before God, that the people of Israel would eventually be scourged by [transgressing the laws of] immoral relations, in the days of Ezra. Therefore, [concerning these laws.] God came to them with the decree: I am the Lord your God! [This means:] You should know Who it is that is placing these decrees upon you — the Judge Who exacts retribution (אלקים), but Who is faithful also to pay a reward (ה')!" (Torat Kohanim 18:138)

ACHAREI FOR FRIDAY

אחרי ליום ששי

בְּמַעֲשֵׂה אֶרֶץ־מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִשְׁבַּתֶּם־בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ וּכְמַעֲשֵׂה אֶרֶץ־כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה לֹא תַעֲשׂוּ וּבַחֲקֵיתֶהֶם: ג כְּעוֹבְדֵי עֲמָא דְאַרְעָא דְמִצְרַיִם דִּי יִתְבַּתּוּן בְּהָ לֹא תַעֲבֹדוּן וּכְעוֹבְדֵי עֲמָא דְאַרְעָא דְכְנָעַן דִּי אָנָּא מַעַל יִתְכוּן תַּמּוֹן לֹא תַעֲבֹדוּן וּבְנִימוּסֵיהוֹן

(3) Do not do as the deeds of the land of Egypt, in which you dwelled, nor must you do as the deeds of the land of Canaan, to which I am bringing you there;

RASHI

(3) As the deeds of the land of Egypt [... nor ... as the deeds of the land of Canaan]— *[This verse] tells us that the deeds of the Egyptians and the Canaanites were more corrupt than those of all other nations, and moreover, that the [Egyptians*

residing in that] region [of Egypt] in which the people of Israel had dwelt, were the most corrupt of all. (ibid.) [Nor ... as the deeds of the land of Canaan,] to which I am bringing you there — *This tells us that those [Canaanite] peoples whom the people of Israel conquered, were more corrupt than any other [people, even the Egyptians]. (ibid.) And*

רש"י

בְּרַת, וְעַל כַּבּוּס בְּגָדִים בְּמִלְקוֹת: (ב) אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי הוּא שְׁאֲמַרְתִּי בְּסִינֵי (שְׁמוֹת, כ): "אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ", וְקִבַּלְתֶּם עֲלֵיכֶם מְלַכּוֹתַי, מֵעַתָּה קִבְּלוּ גִירוֹתַי. רַבִּי אָמַר: גְּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנָיו שְׁסוּפָן לְנִתְקַבְּעֵי בְּיָמֵי עֲזָרָא, לְפִיכָךְ בָּא עֲלֵיהֶם בְּגִירוֹה: "אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם" _ דַּעוּ מִי גִזְרֵי עֲלֵיכֶם, דִּין לְהַפְרַע וּנְיָמָן לְשַׁלֵּם שְׂכָר:

(ג) בְּמַעֲשֵׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם. (ת"כ) מְגִיד שְׁמַעֲשִׂיהֶם שֶׁל מִצְרַיִם וְשֶׁל כְּנַעֲנִים מְקַלְקְלִים מִכָּל הָאֻמוֹת, אוֹתוֹת מְקוּם שִׁישְׁבוּ בוֹ יִשְׂרָאֵל מְקַלְקַל מִן הַכָּל: אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה. מְגִיד שְׁאֵרְתוֹן עֲמִמִּין שֶׁכָּבְשׂוּ יִשְׂרָאֵל מְקַלְקְלִים יוֹתֵר מִכָּלֶם: וּבַחֲקֵיתֶהֶם

לֹא תִלְכוּן: ד ית דיני תעבדון
 וית קימי תטרון להלקא בהון
 אנא יי אלהכון: ה ותטרון ית
 קימי וית דיני די יעבד יתהון
 אנשא ויחי בהון לחיי עלמא

לֹא תִלְכוּן: ד אֶת־מִשְׁפָּטֵי תַעֲשׂוּ וְאֶת־
 חֻקֵּי תִשְׁמְרוּ לְלַכֵּת בֵּיהֶם אֲנִי יְדוּהָה
 אֱלֹהֵיכֶם: ה וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־חֻקֵּי וְאֶת־
 מִשְׁפָּטַי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּכֶם הָאָדָם וְחֵי בֵּיהֶם

and do not follow their statutes. (4) Fulfill My judgments and observe My statutes, to follow them. I am the Lord your God. (5) You must observe My statutes and My judgments, which a man will do and will live by them. I am

RASHI

do not follow their statutes — *But what did the verse omit [up till now, that it includes in this phrase, “do not follow their statutes”]? However, [this comes to include] their social practices, i.e., things that have assumed the status of law (חקוק) for them, for example, [certain days set aside for attendance at] theaters and stadiums. Rabbi Meir says: These [practices referred to here,] are the “ways of the Ammorites,” [the superstitious practices] enumerated by our Sages (see Shabbat 67a-b; Torat Kohanim 18:139). (4) Fulfill My judgments* — *These are the laws stated in the Torah in the*

area of justice, which, had they not been stated [in the Torah, man, through his inherent human sense of justice,] would have deemed them worthy of mention [e.g., not to steal, not to murder, etc.] (Torat Kohanim 18:140). And observe My statutes — *These are the “King’s decrees” [without obvious rationale to man], against which the evil inclination protests, “Why should we keep these laws?!” Likewise, the nations of the world object to these laws. Examples are: [The prohibition of] eating pig and wearing sha’atnez [a mixture of wool and linen] (see Leviticus 19:19); and the purification procedure involving the mixture including the ashes of the red cow [the mixture including the ashes of the red cow] (see Numbers, Chapter 19). This is why Scripture says, “I am the Lord” i.e., I have decreed this upon you, and you therefore are not permitted to exempt yourselves [from fulfilling these laws]. (ibid.) To follow them* — *[This seemingly superfluous phrase comes to tell us:] Do not take leave from [studying] these laws, i.e., you must not say, “I have learnt the wisdom of Israel— now I shall go and learn the wisdom of the other nations!” (Torat Kohanim 18:141) (5) You must observe My statutes and My judgments* — *[this seemingly superfluous phrase] comes to include other details of [laws*

רש"י

לֹא תִלְכוּן. מה הניח הפתוב שלא אמר? אלא אלו נימוסות שלהן, דברים החקוקין להם, כגון טרטיאות ואצטדיאות. רבי מאיר אומר: אלו דרכי האמורי שמונו חכמים: (ד) אֶת מִשְׁפָּטֵי תַעֲשׂוּ. אלו דברים האמורים בתורה במשפט, שאלו לא נאמרו, היה כדאי לאמרן: ואת חקתי תשמרו. דברים שהם גזרת הפלך, שיצר הרע משיב עליהם: למה לנו לשמרן? ואמות העולם משיבין עליהן, כגון: אכילת חזיר ולבישת שעטנז וטהרת מי חטאת, לכך נאמר: “אני ה’”, גזרתי עליכם, אי אתם רשאים להפטור! ללכת בהם. אל תפטור מתוכם, שלא תאמר: למדת חכמת ישראל, אלך ואלמד חכמת האמות: (ה) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת חֻקֵּי וְאֶת מִשְׁפָּטֵי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּכֶם הָאָדָם וְחֵי בֵּיהֶם. לרבות שאר

אֲנִי יְהוָה: וְגִבֹּר גִבֹּר לְכָל קָרִיב
בְּסִרְיָהּ לֹא תִקְרְבוּן לְגִלְעָה
עֲרִיא אֲנִי: וְעֲרִית אֲבוֹךָ
וְעֲרִית אִמְךָ לֹא תִגְלִי אִמְךָ
הִיא לֹא תִגְלִי עֲרִיתָהּ: ה עֲרִית

אֲנִי יְהוָה: ס שִׁי אִישׁ אִישׁ אֶל-כָּל-שָׂרָר
בְּשָׂרוֹ לֹא תִקְרְבוּ לְגִלּוֹת עֲרוּה אֲנִי
יְהוָה: ס וְעֲרוֹת אֲבִיךָ וְעֲרוֹת אִמְךָ לֹא
תִגְלֶה אִמְךָ הוּא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָהּ: ס

the Lord. (6) No man must come near to any of his close relatives, to uncover nakedness. I am the Lord. (7) Do not uncover the nakedness of your father or the nakedness of your mother: she is your mother; you must not uncover her

RASHI

pertaining to] this passage, that were not explicitly mentioned by Scripture here (Torat Kohanim 18:142). Another explanation: [This phrase, “You must observe My statutes and My judgments, which a man will do,” was added,] in order to apply “observance” (שמירה) and fulfillment (עשיה) to statutes, and to apply “observance” (שמירה) and “fulfillment” (עשיה) to judgments. For [up till now,] Scripture had only mentioned “fulfillment” regarding judgments and “observance” regarding statutes (see

*previous verse) (Torat Kohanim 18:134). **And will live by them** — [referring] to the World-To-Come. For if one suggests [that the verse refers to living] in this world, surely each man eventually dies! (ibid.) **I am the Lord** — faithful to pay a reward [an attribute represented by the Name ה'יה]. (ibid.) (6) **לֹא תִקְרְבוּ** — [This expression, meaning, “must not come near,” is written in the plural form, even though the verse is admonishing a man,] in order to equally admonish a woman as a man. This is why the verse uses the plural form (Torat Kohanim 18:136). **I am the Lord**— faithful to pay a reward [also to the one who saves himself from sinning] (Torat Kohanim 18:145). (7) **The nakedness of your father** — This refers to your father's wife. [But how do we know this?] Perhaps alternatively, the verse has its literal meaning here [i.e., admonishing against incest with one's father, over and above the general admonishment against incest with a male]. Well, here in our verse, it says, “The nakedness of your father,” and later on (Leviticus 20:11), Scripture also [uses the same expression], “has uncovered his father's nakedness.” Just as in the latter verse, Scripture is speaking of [cohabitation with] one's father's wife [as that verse begins with, “And a man who cohabits with his father's wife”], so too, here, [Scripture is dealing with] one's father's wife [and is not, therefore, speaking of incest with one's father] (Sanhedrin 54a). **Or the nakedness of your mother** — [Since the next verse says, “Do not uncover the nakedness of your father's wife,” this phrase, “or the nakedness of your mother” seems superfluous.*

רש"י

דקדוקי הפרשה, שלא פרט הכתוב בהם (ת"כ). דבר אחר: לתן שמירה ועשיה לחקים. ושמירה ועשיה למשפטים, לפי שלא נתן אלא עשיה למשפטים ושמירה לחקים: וחי בהם. לעולם הבא, שאם תאמר בעולם הזה. והלא טופו הוא מת: אני ה'. נאמן לשלם שכר: (ו) לא תקרבו. להזהיר הנקבה בזכר, לכך נאמר לשון רבים: אני ה'. נאמן לשלם שכר: (ו) ערות אביך. זו אשת אביך. או אינו אלא כמשמעו? נאמר כאן: "ערות אביך", ונאמר להלן (ויקרא, כ): "ערות אבי גלה". מה להלן אשת אבי, אף כאן אשת אבי: וערות אמן. להביא אמו

אתת אבוק לא תגלי ערית
 אבוק היא: ט ערית אחתך בת
 אבוק או בת אמך דילידא מן
 אבוק מן אתת אחרי או מן
 אמך לגבר אחרן לא תגלי
 עריתך: י ערית בת ברך או

ח ערות אשת-אביך לא תגלה ערות
 אביך הוא: ט ערות אחותך בת-אביך
 או בת-אמך מולדת בית או מולדת חוץ
 לא תגלה ערותן: ס י ערות בת-בנך או

nakedness. (8) Do not uncover the nakedness of your father's wife: it is your father's nakedness. (9) The nakedness of your sister, whether your father's daughter or your mother's daughter, whether born to one who may remain in the home or to one who must remain outside — do not uncover their nakedness. (10) The nakedness of your son's daughter or your daughter's

RASHI

However, it] comes to include [in the prohibition,] one's mother who is not one's father's wife. (ibid.) (8) The nakedness of your father's wife — [Since we have already learnt that the expression, “your father's nakedness” in the previous verse refers to one's father's wife (see Rashi there), so the expression, “the nakedness of your father's wife” in our verse here, seems superfluous. However, it] comes to include

[in the prohibition, one's father's wife, even] after the death [of one's father]. (ibid.) (9) Your father's daughter — Evident in Scripture's meaning here, is also a daughter born from the rape [of a woman]. Whether born to one who may remain in the home or to one who must remain outside — means: Whether in the case where they say to your father, “[You are permitted to] keep her mother [as your wife,]” namely, when the union between your father and her mother was a permissible one,] or whether in a case where they say to your father, “[You must] send her mother away, [the latter case occurring,] for example, [when the union between your father and her mother was prohibited and punishable by excision (see verse 29 below), a union which would render the product, this daughter,] a mamzeret, or [when the union was prohibited by a negative commandment, rendering the product, this daughter, e.g.,]a netinah [an offspring of Giv'onites (see Joshua 9:3-27)] (Yevamot 23a). (10) The nakedness of your son's daughter — This verse is referring here to the [son's] daughter born out of rape. The case, however, of [the son's] daughter and his daughter's daughter who stem from his wife, we learn from (verse 17 below), “the nakedness of a woman and her daughter [; do not take (in marriage) her son's daughter or her daughter's daughter],” about whose nakedness Scripture says, “Do not uncover,” whether this daughter stems from him or from another man (Yevamot 22b). The nakedness of your son's daughter — How much more so, then, should one's own daughter [be prohibited]?! [Through this inference from

רש"י

שאנינה אשת אביו: (ח) ערות אשת אביך. לרבות
 לאחר מיתה: (ט) בת אביך. אף בת אנוסה במשמע:
 מולדת בית או מולדת חוץ. בין שאומרים לו
 לאביך: קים את אמה, ובין שאומרים לו: הוצא את
 אמה, כגון: ממזרת, או נתינה: (י) ערות בת בנך
 וגו'. בבתו מאנוסתו הפתוב מדבר. ובתו ובת בתו
 מאשתו אנו למדין מ"ערות אשה ובתה" שנאמר
 בהן "לא תגלה", בין שהיא ממנה, בין שהיא מאיש
 אחר: ערות בת בנך. קל וחמר לבתך, אלא לפי

בת ברתך לא תגלה ערותך
 ארי עריתך אנון: יא ערית בת
 אמת אבוק דילידא מן אבוק
 אחת היא לא תגלי עריתה:
 יב ערית אחת אבוק לא תגלי
 קריבת אבוק היא: יג ערית
 אחת אמך לא תגלי ארי
 קריבת אמך היא: יד ערית אח
 אבוק לא תגלי לאתתיה לא
 תקרב אתת אח אבוק היא:
 טו ערית פלתך לא תגלי אתת

בַּת־בִּתְּךָ לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתְךָ כִּי עֲרוֹתְךָ
 הִנֵּה: ס יא עֲרוֹת בַּת־אִשְׁתְּ אָבִיךָ מוֹלַדֶּת
 אָבִיךָ אַחֻוֹתְךָ הוּא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתֶיהָ: ס
 יב עֲרוֹת אַחֻוֹת־אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה שְׂאֵר
 אָבִיךָ הוּא: ס יג עֲרוֹת אַחֻוֹת־אִמְךָ לֹא
 תִגְלֶה כִּי־שְׂאֵר אִמְךָ הוּא: ס יד עֲרוֹת
 אַחֵי־אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה אֶל־אִשְׁתּוֹ לֹא
 תִקְרַב וְדַתְךָ הוּא: ס טו עֲרוֹת פִּלְתְּךָ לֹא

daughter — do not uncover their nakedness, for they are your own nakedness. (11) The nakedness of the daughter of your father's wife, born to your father — she is your sister: do not uncover her nakedness. (12) Do not uncover the nakedness of your father's sister: she is the close relative of your father. (13) Do not uncover the nakedness of your mother's sister, for she is the close relative of your mother. (14) Do not uncover the nakedness of your father's brother — do not come near to his wife; she is your aunt. (15) Do not uncover the

רש"י

RASHI
minor to major, we would say that the prohibition to cohabit with one's daughter is learned from this verse. However,] since a Scriptural admonishment must not be learned out from a logical inference [but rather, must be either explicitly mentioned or formally expounded], the prohibition regarding one's daughter is instead learned through a

gezeirah shavah in Tractate Yevamot [an exposition handed down in the Oral Law, linking common words within verses of this passage, to learn this prohibition] (Yevamot 3a). (11) The nakedness of the daughter of your father's wife — [This verse] teaches us that one is not liable to the punishment [of excision, if he cohabited with] his sister who stems from [the union of his father and] a handmaid or a non-Jewess. Now, since above (regarding verse 9), we say, "whether born to one ... who must remain outside — in a case where they say to your father, You must send her mother away," one might think that this includes even a daughter from a handmaid or non-Jewess; hence, Scripture says here, "the daughter of your father's wife" — [only of your father's wife, i.e.,] a woman who is fit to enter into marriage [thus excluding a handmaid and non-Jewess] (Yevamot 23a). (14) Do not uncover the nakedness of your father's brother — And what is "his nakedness?" [Scripture specifies what this means, as the verse continues:] "do not come near to his wife." (15) [She is] your son's wife — Scripture says: I have stated

שאינ מזהירין מן הדין, למדוה מגזרה שוה במסכת יבמות: (יא) ערות בת אשת אביך. למד שאינו חיב על אחותו משפחה ונכרית, לפי שאמר למעלה "מולדת חוץ" שאומרים לאביך הוצא יכול אף משפחה ונכרית לכך נאמר: בת אשת אביך. בראויה לקדושין: (יד) ערות אחי אביך לא תגלה. ומה היא ערות? "אל אשתו לא תקרב": (טו) אשת בןך הוא. לא אמרתי אלא בשיש לבןך

בְּרַךְ הִיא לֹא תִגְלֶי עֲרִיתָהּ:
 טו עֲרִית אִתָּהּ אַחֻדָּ לֹא תִגְלֶי
 עֲרִית אַחֻדָּ הִיא: יז עֲרִית
 אִתָּתָּ וּבִרְתָּהּ לֹא תִגְלֶי ית בַּת
 בְּרָה וְיֵת בַּת בִּרְתָּהּ לֹא תִסַּב
 לְגִלְתָּהּ עֲרִיתָהּ קָרִיבֵן אֲבִין
 עֲצַת חֲטָאִין הִיא: יח וְאִתָּתָּ
 עִם אַחֲתָהּ לֹא תִסַּב לְעִקְוָהּ
 לְגִלְתָּהּ עֲרִיתָהּ עֲלֶיהָ בְּחִיָּהּ:
 יט וְלִאֲתָתָּ בְּרוּחִק סוּכְתָהּ לֹא

תִּגְלֶה אִשֶׁת בְּנֶךְ הוּא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָהּ: ס
 טז עֲרוֹת אִשֶׁת-אֲחִיךָ לֹא תִגְלֶה עֲרוֹת
 אֲחִיךָ הוּא: ס יז עֲרוֹת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא
 תִגְלֶה אֶת-בֵּת-בְּנֶה וְאֶת-בֵּת-בִּתָּהּ לֹא
 תִקַּח לְגִלוֹת עֲרוֹתָהּ שְׂאֵרָה הֵנָּה זְמָה הוּא:
 יח וְאִשָּׁה אֶל-אֲחֲתָהּ לֹא תִקַּח לְצָרָר לְגִלוֹת
 עֲרוֹתָהּ עֲלֶיהָ בְּחִיָּהּ: יט וְאֶל-אִשָּׁה בְּנִדָּת

nakedness of your daughter-in-law: she is your son's wife — do not uncover her nakedness. (16) Do not uncover the nakedness of your brother's wife: it is your brother's nakedness. (17) Do not uncover the nakedness of a woman and her daughter; do not take [in marriage] her son's daughter or her daughter's daughter, to uncover her nakedness — they are close relatives, it is evil counsel. (18) And do not take a woman with her sister [in marriage] as rivalry, to uncover the nakedness of one upon the other, in her lifetime. (19) And to a

RASHI

[the law in this case] only [when it refers to a woman] with whom your son has a marital connection [as a “wife”]. This, therefore, excludes the woman whom he had raped, his handmaid or a non-Jewess [with whom the son cohabited] (Torat Kohanim 20:108).

(17) Do not uncover the nakedness of a woman and her daughter — Scripture

has only prohibited here the case where the

man had a marital connection with the first one [whether it was the woman or her daughter]. Hence, Scripture says, לֹא תִקַּח, denoting “taking (קִיחָה) in marriage.” Similarly, when it comes to stating the punishment [of those who transgress this matter], Scripture says (Leviticus 20:14), “[And a man] who takes (יִקַּח) a woman and her mother [in marriage ... they must burn him and them in fire],” also employing the expression of קִיחָה, “taking [in marriage].” However, in the case where the man had raped a woman, he is permitted to marry her daughter (Yevamot 97a). שְׂאֵרָה הֵנָּה — means: They are related to one another. זְמָה — means: An [evil] counsel [like the word זְמִמָּה, a plot]; as the Targum translates [this word], עֲצַת חֲטָאִין, which has the meaning, “your [evil] inclination has counseled you to sin.” (18) אֶל אֲחֲתָהּ — means: Both of them at the same time. לְצָרָר — [This word] denotes “a rival” (צָרָה), meaning [by marrying a woman and her sister at the same time, he would] make one a rival to the

רש"י

אִישׁוֹת בָּהּ, פָּרַט לְאַנְוָסָה, וְשִׁפְחוּ וּבְכָרִית: (יז) עֲרוֹת
 אִשָּׁה וּבִתָּהּ. לֹא אָסַר הַכְּתוּב אֶלָּא עַל יְדֵי נְשׂוּאָי
 הָרֵאשׁוֹנָה, לְכַף נְאֻמָּר: “לֹא תִקַּח”, לְשׁוֹן קִיחָה, וְכֵן
 לְעִנְיַן הָעֵנֶשׁ: “אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אִשָּׁה וְאֶת אִמָּה”
 (ויקרא, כ). לְשׁוֹן קִיחָה, אֶבֶל אָנֹס אִשָּׁה, מִתָּר לְשֵׁא
 בִּתָּהּ: שְׂאֵרָה הֵנָּה. קְרוּבוֹת זֹו לְזֹו. זְמָה. עֲצָה,
 בְּתַרְגּוּמוֹ: “עֲצַת חֲטָאִין”. שִׁיֶּצְרָךְ יוֹעֲצֶךָ לְחֲטָא:
 (יח) אֶל אֲחֲתָהּ. שְׁתֵּיֶהֱן בְּאִחֲתָהּ: לְצָרָר. לְשׁוֹן צָרָה,

תִּקְרַב לְגִלְעָאָה עֲרִיתָהּ: כ וּבִאֲתַת חִבְרֹךְ לֹא תִתֵּן שְׂכַבְתָּךְ לְזֹרְעָא לְאַסְתָּאֲבָא בָּהּ: כֵּא וּמִבְנִיךָ לֹא תִתֵּן לְאַעֲבָרָא לְמוֹלֵךְ וְלֹא תִחַל יְתָ שְׂמָא דְאַלְהֵךְ אֲנָא יְיָ: כב וְעַם דְּכוּרָא לֹא תִשְׁכּוּב מִשְׁכְּבֵי אֲתַתָּא תּוֹעֲבָתָא הִיא: כג וּבְכָל בְּעִירָא לֹא תִתֵּן שְׂכַבְתָּךְ לְאַסְתָּאֲבָא בָּהּ וְאֲתַתָּא לֹא תִקּוּם קַדְשׁ בְּעִירָא לְמִשְׁלֵט בָּהּ תִּבְלָא הוּא: כד לֹא תִסְתַּאֲבוּן בְּכָל אֱלִיָּן אֲרִי בְּכָל אֱלִיָּן

טַמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב לְגִלְוֹת עֲרוֹתָהּ: כ וְאֶל־
אִשֶׁת עַמִּיתְךָ לֹא־תִתֵּן שְׂכַבְתָּךְ לְזֹרַע
לְטַמְאָהּ בָּהּ: כֵּא וּמִזֶּרְעֶךָ לֹא־תִתֵּן לְהַעֲבִיר
לְמַלְךְ וְלֹא תִחַלֵּל אֶת־שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי
יְדוּהָ: שְׁבִיעֵי רַבִּיעֵי בַמְּחֻבְרִין כֵּב וְאֶת־זָכָר לֹא
תִשְׁכַּב מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תּוֹעֲבָה הוּא: כג וּבְכָל־
בְּהֵמָה לֹא־תִתֵּן שְׂכַבְתָּךְ לְטַמְאָהּ בָּהּ
וְאִשָּׁה לֹא־תַעֲמִד לְפָנַי בְּהֵמָה לְרַבְעָה
תִּבַּל הוּא: כד אֶל־תִּטְמְאוּ בְּכָל־אֱלֹהִים כִּי

woman during the impurity of her separation, do not come near to uncover her nakedness. (20) Do not lie carnally with your neighbor's wife, to become defiled by her. (21) And you must not give any of your offspring to pass through for *Molekh*. And do not profane the Name of your God. I am the Lord. (22) Do not lie down with a male, as with a woman: this is an abomination. (23) And with no animal must you cohabit, to become defiled by it. And a woman must not stand in front of an animal to cohabit with it: this is depravity. (24) Do not defile yourselves by any of these things: for the nations, whom I am casting away

RASHI

other. In her lifetime — *This teaches us that if the man divorced his wife, he must not marry her sister while his ex-wife is still alive (Yevamot 8b).* (21) **לְמוֹלֵךְ** — *This was a form of idolatry, whose deity's name was Molekh, and the ritual service of this idolatry is as follows: A person had to hand over his child to the [idolatrous] priests, who made two large fires. The child was then passed through on foot between these two fires*

(Sanhedrin 64b, see Rashi there). **And you must not give** — *This [“giving,” then,] refers to the handing over [of the child] to the [idolatrous] priests. To pass through for Molekh* — *This [“passing”] refers to passing [the child] between the fire[s].* (23) **תִּבַּל הוּא** — *[The word תִּבַּל] denotes prostitution, sexual immorality and adultery. Similar is the verse (Isaiah 10:25), “My anger, because of their depravity (תַּבְלִיתִם).” Another explanation of תִּבַּל הוּא: An expression which denotes mingling (בלל) and mixing up; [here, it refers to the perverted*

רש"י

לַעֲשׂוֹת אֶת זוּ צָרָה לְזוּ: בַּחֲיֵיהָ. לְמוֹךְ שָׂאָם גְּרֻשָׁה
לֹא יִשָּׂא אֶת אֲחֹתָהּ כָּל זְמַן שֶׁהִיא בַּחַיִּים:
(כֵּא) לְמוֹלֵךְ. עֲבוֹדַת אֱלִילִים הִיא שְׂשֻׁמָה 'מֹלֵךְ', וְזוֹ
הִיא עֲבוֹדַתָּהּ, שְׂמוֹסֵר בְּנוֹ לְכַמְרִים, וְעוֹשִׂין שְׁתֵּי
מִדּוֹרוֹת גְּדוּלוֹת וּמַעֲבִירִין אֶת הַבֵּן בְּרִגְלָיו בֵּין שְׁתֵּי
מִדּוֹרוֹת הָאֵשׁ: לֹא תִתֵּן. זוֹ הִיא מִסִּירְתּוֹ לְכַמְרִים:
לְהַעֲבִיר לְמוֹלֵךְ. זוֹ הַעֲבָרַת הָאֵשׁ: (כֵּג) תִּבַּל הוּא.
לְשׁוֹן קֹדֶשׁ וְעֲרֻה וְנֹאוֹף, וְכֵן: "וְאִפִּי עַל תַּבְלִיתֵם"
(ישעיה י, כה). דְּבַר אַחֵר: תִּבַּל הוּא. לְשׁוֹן בְּלִילָה

אֶסְתַּאבוּ עִמָּמִיָּא דִּי אֲנָא מִגְלִי
 מִן קְדָמִיכוֹן: כּה וְאֶסְתַּאבַּת
 אֶרְעָא וְאֶסְעֵרִית חוּבָה עֲלֶיהָ
 וְרוֹקִינַת אֶרְעָא יִתְבַּהֵא:
 כּו וְתִטְרוֹן אֲתוֹן יִתְקִימִי וְיִתְ
 דִּינִי וְלֹא תַעֲבֹדוּן מִכֹּל
 תּוֹעֲבֹתָא הָאֲלִין יִצִיבָא וְגִירָא
 דִּיִּתְגִּירוֹן בִּינִיכוֹן: כּז אֲרִי יִתְ
 כֹּל תּוֹעֲבֹתָא הָאֲלִין עֲבֹדוּ
 אֲנִישֵׁי אֶרְעָא דִּי קְדָמִיכוֹן
 וְאֶסְתַּאבַּת אֶרְעָא: כּח וְלֹא
 תִּרוֹקֵן אֶרְעָא יִתְכוֹן בְּסִאֲבִיכוֹן
 יִתְהַ כְּמֵא דְרוֹקִינַת יִתְ עִמָּמִיָּא
 דִּי קְדָמִיכוֹן: כּט אֲרִי כֹּל דִּי
 יַעֲבֹד מִכֹּל תּוֹעֲבֹתָא הָאֲלִין
 וְיִשְׁתִּיצוֹן נַפְשָׁתָא דִּיעֲבֹדוּן

בְּכֹל-אֱלֹהֵי נְטֻמָּאוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר-אֲנִי מְשַׁלֵּחַ
 מִפְּנֵיכֶם: כה וַתִּטְמֵא הָאָרֶץ וַאֲפָקַד עוֹנֶיהָ
 עָלֶיהָ וַתִּקֵּא הָאָרֶץ אֶת-יִשְׁבִּייהָ:
 כו וּשְׁמַרְתֶּם אֹתָם אֶת-הַקֵּתִי וְאֶת-מִשְׁפָּטִי
 וְלֹא תַעֲשׂוּ מִכֹּל הַתּוֹעֲבוֹת הָאֱלֹהֵי הָאֶזְרוּחַ
 וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם: כז כִּי אֶת-כָּל-
 הַתּוֹעֲבוֹת הָאֵל עֲשׂוּ אַנְשֵׁי-הָאָרֶץ אֲשֶׁר
 לִפְנֵיכֶם וַתִּטְמֵא הָאָרֶץ: מִפְּטִיר כח וְלֹא-תִקֵּיא
 הָאָרֶץ אֶתְכֶם בְּטִמְאַכֶּם אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר קָאָה
 אֶת-הַגּוֹי אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם: כט כִּי כָּל-אֲשֶׁר
 יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֲבוֹת הָאֱלֹהֵי וְנִכְרְתוּ

from before you, have defiled themselves with all these things. (25) And the land became defiled, and I recalled its sin upon it, and the land vomited out its inhabitants. (26) But as for you, you must observe My statutes and My judgments, and you must not do any of these abominations — neither the native, nor the convert that sojourns among you. (27) For the men of the land that preceded you, did all of these abominations, and the land became defiled. (28) Therefore, let the land not vomit you out for having defiled it, just as it vomited out the nation that preceded you. (29) For anyone who does any of these abominations, the people doing so will be cut off from the midst of their

RASHI

mingling of] human seed and animal seed.

(28) **Let the land not vomit you out** — *This can be compared to a [sensitive, delicate] son of a king. [This prince] was fed rotten food, which his intestines could not withstand, and he vomited it out. So too, the Land of Israel cannot retain transgressors*

[and thus, it vomits them out] (Torat Kohanim 20:123). The Targum translates this phrase as:

לא תרוקן, denoting “emptying out” (ריקון), i.e., the Land empties itself of the transgressors.

(29) **The people doing so** — *[Since the verse begins, “anyone who does,” it should have used the singular form here. However, the phrase, “the people doing so”] is referring to the particular male and female [who are involved in the act] (Bava Kamma 32a).*

רש"י

וְעַרְבוּב זֶרַע אָדָם בְּזֶרַע בְּהֵמָה: (כח) וְלֹא תִקֵּיא
 הָאָרֶץ אֶתְכֶם. מִשַּׁל לְבָן מֶלֶךְ שֶׁהָאֲכִילוּהוּ דָבָר
 מְאוּס שְׂאִין עוֹמֵד בְּמַעֲיו אֱלֹא מְקִיאוּ, כִּי אֶרְץ
 יִשְׂרָאֵל, אֵינָה מְקִימַת עוֹבְרֵי עֲבָרָה. וְתִרְגוּמוֹ: וְלֹא
 תִּרוֹקֵן. לְשׁוֹן רִקוֹן, מְרִיקָה עֲצָמָה מִהֶם:
 (כט) הַנְּפֹשׁוֹת הַעֲשׂוֹת. הַזְּכָר וְהַנְּקֵבָה בְּמִשְׁמַע:

מגו עֲמֵהוֹן: ל וְתִטְרוּן יֵת
 מִטְרַת מִיִּמְרֵי בְדִיל דְּלֹא
 לְמַעַבְד מִנִּימוּסֵי תוֹעֲבֹתָא
 דְּאֵתְעִבְדָּא קְדָמִיכוֹן וְלֹא
 תִּסְתַּאבּוֹן בְּהוֹן אָנָּא יי
 אֱלֹהֵיכוֹן:

הַנְּפֹשׁוֹת הָעֹשֶׂת מִקְרֵב עֵמָם: ל וְשִׁמְרֹתֶם
 אֶת־מִשְׁמְרֹתַי לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת מַחְקוֹת
 הַתּוֹעֲבֹת אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ לְפָנֵיכֶם וְלֹא תִטְמְאוּ
 בָהֶם אֲנִי יְדוּה אֱלֹהֵיכֶם: פ פ פ

people. (30) So observe My charge: Not to do any of those abominable practices that were done before you, not to become defiled by them. I am the Lord your God.

RASHI

(30) So observe My charge — *This [seemingly superfluous phrase] is an admonition to the courts regarding the matter (Torat Kohanim 18:151). Not to become defiled by them. I am the Lord your God* — “But if you do become defiled [by

these transgressions],” says God, “I will not be your God, and you will be cut off from Me. What benefit would I have from you [any more], since you would have brought annihilation upon yourselves?!” This is the meaning of Scripture when it says here, “I am the Lord your God.” (ibid.)

רש"י

(ל) וְשִׁמְרֹתֶם אֶת מִשְׁמְרֹתַי. לְהִזְהִיר בֵּית דִּין עַל
 קָר: וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם. אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם. הָא, אִם
 תִּטְמְאוּ אֵינִי אֱלֹהֵיכֶם וְאַתֶּם נִפְסָלִים מֵאַחֲרַי, וּמֵה
 הַנְּאָה יֵשׁ לִי בְכֶם, וְאַתֶּם מִתְחַיְבִים כְּלִיָּה?! לְכָר
 נֹאמְרִי: "אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם":

הפטרת אחרי מות

בעמוס פרק ט

כמנהג האשכנזים, והספרדים מפטירין בפרשת אחרי מות הפטרת קדושים של ויהי דבר ה' אלי לאמר

ו הַלּוֹא כִּבְנֵי כְּשִׁיִּים אַתֶּם לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נְאֻם־יְדוּה הַלּוֹא אֶת־יִשְׂרָאֵל הַעֲלִיתִי מֵאַרְצָן מִצְרַיִם
 וּפְלִשְׁתִּיִּים מִכַּפְתּוֹר וְאַרְם מִקִּיר: ה הֲגַה עֵינִי אֲדַגִּי יְדוּה בְּמִמְלַכָּה הַחֲטָאָה וְהַשְׁמֹדֶתִי אֵתָה מַעַל פְּנֵי
 הָאֲדָמָה אֶפֶס כִּי לֹא הִשְׁמִיד אֲשִׁמִּיד אֶת־בֵּית יַעֲקֹב נְאֻם־יְדוּה: ט כִּי־הֲגַה אֲנֹכִי מִצְוָה וְהַנְּעוּתִי
 בְּכָל־הַגּוֹיִם אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל כְּאֲשֶׁר יִזְוַע בְּכַבְּרָה וְלֹא־יִפּוֹל צְרוּר אֲרִץ: י בַּחֲרֹב יָמוּתוּ כָּל חַטָּאֵי עַמִּי
 הָאֲמֹרִים לֹא־תִגִּישׁ וְתִקְדִּים בְּעֵדְיָנו הֲרַעָה: יא בַּיּוֹם הַהוּא אֲקִים אֶת־סֶפֶת דָּוִד הַנְּפֹלֶת וְגִדְרֹתַי
 אֶת־פְּרָצִיהוֹן וְהִרְסֹתִיו אֲקִים וּבְנִיתִיהָ כִּימֵי עוֹלָם: יב לְמַעַן יִירָשׁוּ אֶת־שְׂאֵרֵי־תִּירוֹם וְכָל־הַגּוֹיִם
 אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמִי עֲלֵיהֶם נְאֻם־יְדוּה עֲשֵׂה זֹאת: יג הֲגַה יָמִים בָּאִים נְאֻם־יְדוּה וְנִגַּשׁ חוֹרֵשׁ בַּקֶּצֶר וְרָבַד
 עֲנָבִים בְּמִשְׁךְ הַזֶּרַע וְהִטְיִפוּ הַהַרְיִם עֲסִים וְכָל־הַגְּבָעוֹת תִּתְמוּנְגָנָה: יד וְשִׁבְתִּי אֶת־שְׁבוֹת עַמִּי יִשְׂרָאֵל
 וּבְנֵי עָרִים נִשְׁמוּת וְיִשְׁבּוּ וְנִטְעוּ כְרָמִים וְשָׂתוּ אֶת־יַיִנָּם וְעֲשׂוּ נְזוּת וְאֶכְלּוּ אֶת־פְּרִיָּהֶם: טו וְנִטְעַתִּים
 עַל־אֲדָמָתָם וְלֹא יִגְתְּשׁוּ עוֹד מַעַל אֲדָמָתָם אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם אֲמַר יְדוּה אֱלֹהֵיךְ:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום
 השבת וה' מלך יצל"ח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום

Mishnah Oholot, chapter 3

משנה אהלות פרק ג

(1) All objects [enumerated in chapter 2, Chok vol. 5, pg. 503] that defile by overshadowing, if they were divided [into half its minimum required size] and brought into a house, Rabbi Dosa ben Harkinas declares [the house and all its content] pure [two halves, do not combine to one minimum size], but the Sages, declare [it] defiled [since within the house there is the minimum required size]. How [does this argument affect other defilements]? If [a person]

touches two [pieces] of *neveilah* [carcass], each the size of half an olive, or carries them [even if he does not touch them], or in the case of a [human] corpse if he touches [a piece] the size of half an olive and overshadows [another piece] the size of half an olive [i.e., he bends over the flesh. The Mishnah is referring to cases of *tumat retzutzah* (which is comparable to touching, see Chullin, 125b), where the distance between the flesh and himself is confined to less than a handbreadth], or if he touches [a piece] the size of half an olive and [another piece, within a handbreadth], the size of half an olive overshadows him, or if he overshadows two [pieces, within a handbreadth, each] the size of half an olive, or if he overshadows [a piece within a handbreadth] the size of half an olive and [another piece] the size of half an olive overshadows [within a handbreadth] him [in all these cases], Rabbi Dosa ben Harkinas declares him pure and the Sages declare him defiled. But if he touches [a piece] the size of half an olive and [has] another object [i.e., a board] overshadowing him and on [another piece of flesh] the size of half an olive [in a manner where it was more than a handbreadth distant from the flesh] or if he overshadows [within a handbreadth, a piece] the size of half an olive and [has] another object overshadowing him and [another piece] the size of half an olive [in a manner where it was more than a handbreadth distant from the flesh (see Tosfot Rabbi Akiva Eiger)] he is pure [touching and overshadowing don't combine]. Rabbi Meir said, Here too,

רבנו עובדיה מברטנורא

א כל המטמאין באוהל. האמורים לעיל בריש פרק ב': **שנחלקו.** שיעוריהן לחצאין: **והכניסן.** כשהן מחולקים: **לתוך הבית.** דהיינו לתוך אוהל אחד: ר' **דוסא בן הרקינס מטהר.** דסבר לא מצטרפי לכשיעור: **הנוגע בכשני חצאי זיתים מן הנבילה.** פתח באוהל ומפרש בנבילה, לומר לך דכי היכי דסבירא ליה לר' דוסא שאין מצטרפין לטומאת אוהל, הכי נמי סבירא ליה דאין מצטרפין לטומאת מגע ומשא, בין במת בין בנבילה: **הנוגע בכחצי זית ומאהיל על כחצי זית.** שהמאהיל על המת, טמא כאילו היה עם המת באוהל. ובגמרא בפרק העור והרוטב, מוקי הנך מאהיל דרישא בטומאה רצוצה, שאין בין הטומאה ובין האוהל פותח טפח, ומשום הכי חכמים מטמאין, דכולה נגיעה היא. וסיפא דאמר אבל הנוגע בכחצי זית ודבר אחר מאהיל עליו וכו' דמודו רבנן דטהור, מיירי כשיש פותח טפח (בין הטומאה ובין האוהל), דבהא מודו רבנן דאין מצטרפין, דנגיעה ואוהל שני שמות הן, וכל שהן משני שמות אין מצטרפין. ורבי דוסא סבר דאפילו בטומאה רצוצה אין מצטרפין, ולא אפילו למגע ומגע. ואין הלכה כרבי דוסא: **אמר רבי מאיר אף בזו רבי דוסא מטהר וחכמים מטמאין.** רבי מאיר פליג אתנא קמא דאמר דכשיש פותח טפח

א כל המטמאין באהל שנחלקו והכניסן לתוך הבית, רבי דוסא בן הרקינס מטהר, וחכמים מטמאין. כיצד, הנוגע בכשני חציי זיתים מן הנבילה או נושאן. ובמת, הנוגע בכחצי זית ומאהיל על כחצי זית, או נוגע בכחצי זית וכחצי זית מאהיל עליו, מאהיל על כשני חציי זיתים, מאהיל על כחצי זית וכחצי זית מאהיל עליו, רבי דוסא בן הרקינס מטהר, וחכמים מטמאין. אבל הנוגע בכחצי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל כחצי זית, או מאהיל על כחצי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל כחצי זית, טהור. אמר רבי מאיר, אף בזה

Rabbi Dosa ben Harkinas declares him pure and the Sages declare him defiled [according to Rabbi Meir, overshadowing, even where above a handbreadth, is comparable to touching, and therefore overshadowing and touching do combine] All [cases combine and] are defiled except [combinations of] touching and overshadowing. This is the general rule every object [whose defilement] is from one root cause, [combines and] is defiled [e.g., overshadowing with overshadowing, but where] from two [different] root causes [it does not combine and] is pure.(2) If a ladleful [the minimum size, which defiles via overshadowing (ibid.)] of corpse mold [dust known to have originated solely from a corpse] was scattered about in a house [and subsequently some household dust mixed in] the house is defiled but Rabbi Shimon declares it clean [just as when originating, corpse mold, defiles only if nothing else was mixed in (i.e., dust, decomposed solely from a naked body buried in a marble coffin), so too, afterwards, anything else mixed in invalidates the dust from being corpse mold and therefore, does not defile (see Niddah 27b)]. If a quarter [of a log] of blood was absorbed in [the ground] of a house, the house is pure. If it was absorbed by a garment [and he brought the garment into the house]; if it is washed and a quarter [of a log] of blood emerges it defiles, if not it is pure [practically speaking, he brings two buckets of water, one he uses to wash out the garment, into the other he pours a quarter log of blood, if the colors in both match it is defiled], since anything absorbed that cannot reemerge is pure. (3) If it was poured through the open air [i.e., an uncovered area of the house] if the place [where it fell] was on an incline and [a person] overshadowed part of it he [remains] pure [not because he overshadowed part, but rather, because blood flowing down an incline is not considered one unit]. If it was gathered into a cavity or if it congealed [and he overshadowed part of it, he is] defiled [since it is one unit].

רבנו עובדיה מברטנורא

בין הטומאה ואוהל מודו רבנן דטהור ואין מצטרפין, ואמר איהו דאף בזו פליגי רבנן על ר' דוסא ואמרי דנגיעה ואוהל חד שמה הוא הלכך מצטרפין לכשיעור ומטמאים. ואין הלכה כר' מאיר: **חוץ מן המגע עם המשא**. כגון שנגע בחצי זית והסיט חצי זית: **ומשא עם האוהל**. שהסיט חצי זית והאחיל על חצי זית: **משם אחר**. כגון משא ומגע, משא ומשא, אוהל ואוהל: **ב מלא תרווד רקב**. דאמרן לעיל בריש פרק ב' שהוא מטמא באוהל: **שנתפור לתוך הבית**. ונתערב בו עפר כל שהוא: **ור' שמעון מטהר**. דסבר סופו בתחילתו, מה תחילתו אם נקבר המת בתכריכים או בארון של עץ, אין לו רקב, דבעינן שלא יהיה דבר נגלל עמו, אף סופו לאחר שנעשה רקב אם נתערב עמו דבר אחר אינו מטמא. ואין הלכה כרבי שמעון: **אם מתכבסת הכסות ויוצא ממנה רביעית דם**. וכיצד משערין אותה, מביא מים במדה ומכבסה בהן, ומביא מים אחרים כמדתן ונותן בהן רביעית דם אם היה מראן שוה הרי זו טמאה, ואם לאו טהורה: **ג נשפך באויר**. בתוך הבית: **אם היה מקומו קטפרס**. אם המקום שנשפך בו הדם היה מדרון: **והאחיל**. אדם על מקצתו: **טהור**. דקטפרס אינו חיבור: **היה אשבורן**. מקום מכונס כמו בתוך גומא: **או שקרש**. הדם. ואפילו קטפרס

רבי דוסא בן הרפינס מטהר, והכמים מטמאין. הכל טמא, חוץ מן המגע עם המשא, והמשא עם האוהל. זה הקלל, כל שהוא משם אחד, טמא. משני שמות, טהור: **ב מלא תרווד רקב שנתפור בתוך הבית**, הבית טמא. ורבי שמעון מטהר. רביעית דם שנבלעה בתוך הבית, הבית טהור. נבלעה בכסות, אם מתכבסת ויוצא ממנה רביעית דם, טמאה. ואם לאו, טהורה, שכל הבלוע שאינו יכול לצאת טהור: **ג נשפך באויר**, אם היה מקומו קטפרס והאחיל על מקצתו, טהור. היה אשבורן, או שקרש, טמא. נשפך על

If it were poured out onto the threshold which inclined either inwards [towards the house] or outwards and the house overshadows it [partially, the house] is pure [blood on an incline is not considered as one unit, even though, if the incline is toward the house it will eventually flow into the house]. If it was gathered into a cavity or if it congealed [and the house overshadowed part of it], it is defiled [since, it is one unit]. Everything appertaining to a corpse is defiled except the teeth, hair and nails [these do not defile, when detached from the corpse], but when they are attached [to the corpse] they all

defile. (4) How so? If the corpse were outside [the house] and its hair inside, the house is defiled. [With regard to] a bone which [still] had connected to it an olive-sized piece of flesh, if one brought part of it [i.e., even part of the bone which didn't have any flesh on it] inside [the house] so that the house was overshadowing it [the house] is defiled [the bone is a conveyor for defilement]. [Regarding] two bones which had upon them pieces of flesh [each] the size of half an olive, if one brought part of [both of] them inside [the house] so that the house was overshadowing them [the house] is unclean [there is conveyance, even if the flesh is less than the size of an olive]. But if [the pieces of flesh] were fixed in position by human agency [i.e., he speared the flesh with the bone], the house is clean since attached [flesh] effected by human agency, is not [regarded as being] attached [to the bone]. (5) What is mixed blood [*dam tevusah*, i.e., blood, some of which flowed partly before and partly after death, (mentioned in the previous chapter, Chok vol. 5 pg. 505)]? The blood of a corpse of which an eighth [of a *log*], flowed forth while alive, and an eighth, after death [this blood defiles via overshadowing, by Rabbinic decree, Biblically, only a quarter of a *log* of blood, which flowed after death, defiles via overshadowing (see Bartenurah, *ibid.*)]. This is the opinion of Rabbi Akiva. Rabbi Yishmael says, a quarter [of a *log* flowed forth] while he was alive and a quarter after death, and one mixed a quarter [of a *log*] from both of these. Rabbi Elazar son of Rabbi

רבנו עובדיה מברטנורא

הוי חיבור וטמא, ואפילו האהיל על קצתו: **נשפך על האסקופה**. כמין אצטבא שלפני פתח הבית: והיא קטפרס בין מבפנים. שמשפע לצד פנים: בין מבחוץ. שמשפע לצד חוץ: והבית מאהיל. על מקצתו: טהור. כל מה שבבית, מטומאת אוהל, אע"פ שסופו דל דם לירד לפנים, דאינו חיבור: חוץ מן השינים והשער והצפורן. דכתיב ובמדבר יטו בעצם, מה עצם שנברא עמו ואין גזעו מחליף, אף כל שנברא עמו ואין גזעו מחליף, יצאו שינים שלא נבראו עמו, יצאו שער וצפורן שגזען מחליף: **ד הבית טמא**. כל מה שבתוכו טמא, שהרי מאהיל על השער המחובר למת: **עצם שיש עליו כזית בשר**. העצם נחשב יד לבשר: **תחובים בירי אדם**. שלא היה הבשר מחובר לעצם מעיקרו, אלא אדם תחבו לשם כדרך שתחובים בשר בשפוד: **ה איזהו דם תבוסה**. אמתניתין דלעיל דפרק ב' (משנה ב) קאי, דקתני רביעית דם תבוסה טמא, וקמפרש הכא איזהו דם תבוסה: **שמינית בחייו ושמינית במותו**. מצטרפים לרביעית: **רביעית בחייו ורביעית במותו**. שנתערבו ונטל מן התערובת רביעית, זהו דם תבוסה אבל שמינית בחייו ושמינית

האסקופה והיא קטפרס בין מבפנים בין מבחוץ, והבית מאהיל עליו, טהור. היה אשברן או שקרש, טמא. כל שבמת, טמא, חוץ מן השינים והשער והצפורן. ובשעת חבורו, הכל טמא: **ד כיצד, המת מבחוץ ושערו בפנים, הבית טמא**. עצם שיש עליו כזית בשר, הכנים מקצתו מבפנים והבית מאהיל עליו, טמא. שני עצמות ועליהן כשני חצאי זיתים בשר, הכנים מקצתם מבפנים והבית מאהיל עליהם, טמא. היו תחובים בירי אדם, טהור, שאין חבורי אדם חבור: **ה איזהו דם תבוסה, המת שיצא ממנו שמינית בחייו ושמינית במותו, דברי רבי עקיבא**. רבי ישמעאל אומר, רביעית בחייו ורביעית במותו, נטל מזה ומזה רביעית רבי אלעזר ברבי יהודה אומר,

Yehudah says, Both of these, are as water [and does not defile]. What then is mixed blood [which does defile]? It is [blood from] a crucified person, whose blood is flowing forth and beneath whom is found a quarter [of a log] of blood, [since it most definitely contains the blood which caused his death] it defiles. But [the blood] of a corpse whose

blood drips forth [slowly] and beneath whom, is found a quarter [of a log] of blood, is pure [since each drop that falls, becomes nullified in the pool of blood which flowed while he was alive]. Rabbi Yehudah says not so, but that which flows forth is pure [since the drop which caused his death most likely remained on the pole] and that which drips forth [slowly, to the pool below] defiles [Rabbi Yehudah maintains that blood does not nullify blood]. (6) [The law is that if a corpse is in a house which has many doors, all the objects under the door posts, even if the doors are closed and the objects are outside, become defiled. This is because the Rabbis based on a tradition handed down from Sinai (see Tosfot Yom Tov, Oholot 7:3) decreed defilement on the area from which the defilement will eventually be exiting, and if it is not known which exit will be used, all of them are defiled (see Oholot 7:3).] If there is an olive-sized piece of a flesh in a room, [the intention of removing it through] an opening of one handbreadth [square, will save all the other exits from becoming defiled] and for a [whole] corpse an opening of four handbreadths [square, suffices] to prevent defilement from [spreading to the other] exits, but [the opening required] for allowing the defilement to spread [into another room], is [an opening] one handbreadth [square, even for an entire corpse]. Any piece of flesh larger than the size of an olive is reckoned as a [whole] corpse [and requires an opening of four handbreadths square, to save the other exits from defilement]. Rabbi Yose says

רבנו עובדיה מברטנורא

במותו, לא: זה וזה. דרבי עקיבא ודרבי ישמעאל: כמים. ואינן מטמאין: ואיזהו דם תבוסה. שטמא: צלוב שדמו שותת. ויורד בלא הפסק, מפני שטפה של מיתה מעורבת בו אבל נוטף, שירוד טפה אחר טפה, קמא קמא בטיל וטהור: ר' יהודה אומר לא כי. כלומר לא כן הדבר: אלא השותת טהור. שאני אומר אותה טפה שהנשמה תלויה בה עמדה לה על גבי העץ שהוא תלוי בו, ואין בדם זה אותה טפה אחרונה של מיתה: והמנטף טמא. ולא אמרינן קמא קמא בטל, דסבר ר' יהודה אין דם מבטל דם. והלכה כרף עקיבא: ו כזית מן המת פתחו בטפה. המת בבית ולו פתחים הרבה, כל הכלים המונחים בחלל הפתחים תחת המשקוף של פתח מבחוץ, אע"פ שהפתחים נעולים ויש הפסק בין אוהל המת לאוהל הכלים, כולן טמאים, דגורו חכמים טומאה על המקום שהוא דרך יציאת הטומאה שסופו של מת לצאת דרך שם. וכשאינן יודעים באיזה מקום יוציאנה, כולן טמאין. ואם יש כזית מן המת בבית וחשב להוציאן בחלון שיש בו פותח טפה, מציל על כל הפתחים הנעולים בין שירדע שסופה של הטומאה לצאת דרך שם. ואם הוא מת שלם וחשב להוציאן דרך חלון שיש בו ארבעה, מציל על כל הפתחים הנעולים, דבשיעור ארבעה טפחים שיערו חכמים שראוי להוצאת המת: אבל להוציא את הטומאה בפותח טפה. אפילו מת שלם, טומאה יוצאה דרך חלון כל זמן שהוא פתוח, ומטמא הכלים שבבית שבצדו אם יש בחלון פותח טפה: גדול מכזית כמת. דוקא כזית מצומצם פתחו בטפה. אבל יותר מכזית, דינו כאילו היה מת שלם, ואין מציל על הפתחים הנעולים עד שיהא בו ארבעה: ר'

זה וזה כמים. איזהו דם תבוסה, צלוב שדמו שותת ונמצא תחתיו רביעית דם, טמא. אבל המת שדמו מנטף ונמצא תחתיו רביעית דם טהור. רבי יהודה אומר, לא כי, אלא השותת, טהור. והמנטף, טמא: ו כזית מן המת פתחו בטפה, והמת פתחו בארבעה טפחים, להציל הטמאה על הפתחים. אבל להוציא הטמאה, בפותח טפה. גדול מכזית, כמת. רבי יוסי

[only] the spine and the skull are reckoned as a [whole] corpse [and require an opening of four handbreadths square]. (7) [An object] one handbreadth square [standing] one handbreadth off the ground can bring defilement [via overshadowing] and can block from defilement. How does it [block]? In the case of a covered drain pipe beneath a house, if the pipe was a handbreadth wide and its outlet [into the street] was also a handbreadth wide, if there is an impurity inside the pipe, the house remains pure [since

it is covered by an object one handbreadth square and there is an opening at the other end for the defilement to exit] and if there is impurity in the house that which is within [the drain] remains pure for it is usual for the defilement to exit [through a door] and not to go in [and exit through the pipe]. If the drain was one handbreadth wide [from inside the house] but its outlet was not one handbreadth wide, if there is impurity within [the drain], the house becomes defiled [since the defilement cannot exit to the street, because it does not have an opening of a handbreadth and therefore, the only place for it to exit, is eventually through the opposite end when he opens the cover in the house, therefore, the house is defiled as in Mishnah 6 above], but if there is impurity [in the house] that which is within the pipe remains pure, for it is usual for the defilement to exit [through a door] and not to go in [and exit through a pipe]. If the pipe was not one handbreadth wide [inside the house] and its outlet also was not one handbreadth wide, if there is impurity within the pipe, the house becomes defiled [since it does not have a width of one handbreadth, it is not *halachacly* considered a pipe and therefore, it is as if something were buried beneath the house, which rises and defiles the house] and if there is impurity in the house it [i.e., anything within the pipe also] becomes defiled [since it

אומר, השדרה והגלגלת, כמות: ז טפח על טפח על רום טפח מרבע, מביא את הטמאה, והוצץ בפני הטמאה. כיצד, ביב שהוא קמור תחת הבית, יש בו פותח טפח ויש ביציאתו פותח טפח, טמאה בתוכו, הבית טהור. טמאה בבית, מה שבתוכו טהור, שדרך הטמאה לצאת ואין דרכה להכנס. יש בו פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח, הטמאה בתוכו, הבית טמא. טמאה בבית, מה שבתוכו טהור, שדרך הטמאה לצאת ואין דרכה להכנס. אין בו פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח, טמאה בתוכו, הבית טמא. טמאה בבית, מה שבתוכו טמא. אחד חור שחררוהו

בנו עובדיה מברטנורא

יוסי אומר השדרה והגולגולת. שבבית, דינו כמת שלם. ואם חשב להוציאן דרך חלון, אין מציל על הפתחים הנעולים עד שיהא בו ארבעה. וכן הלכה: ז טפח על טפח ברום טפח. דף שהוא רחב טפח על טפח וגבוה מן הארץ טפח ומאדיל על כוית מן המת ועל הכלים: מביא את הטמאה. על הכלים: מרובע. שאם היה רחבו פחות מטפח אע"פ שהיה ארכו שני טפחים, לא אמרינן שים מה שיתר על ארכו ברחבו ורבעהו, להכי קתני מרובע, שצריך שיהא ברחבו טפח ובארכו טפח: כיצד. כלומר כיצד חוצץ בפני הטמאה: ביב שהוא קמור. חפירה בקרקע ומקורה, והיינו קמור, ושם יורדים שופכים שבבית ומשם יוצאים לרשות הרבים: יש בו פותח טפח. דהיינו טפח על טפח ברום טפח בביב עצמו: וביציאתו. בפתח הביב שממנו יוצאין המים לרשות הרבים: טמאה בתוכו. כוית מן המת בתוך הביב. דכוית מן המת פתחו בטפח: הבית טהור. שהטמאה יוצאה דרך פתח הביב היוצא לרשות הרבים. והיינו דקתני חוצץ בפני הטמאה: טמאה בבית מה שבתוך הביב טהור. דאין דרך טמאה להכניסה דרך פתח הביב, שדרך הטמאה להוציא דרך פתח הבית ולא להכניסה לביב: ואין ביציאתו פותח טפח טמאה בתוכו הבית טמא. דטמאה עולה מן הביב לבית כיון שאין לה דרך לצאת פתח הביב היוצא לרשות הרבים, דכל פחות מטפח אין הטמאה יוצאה: אין בו פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח. לחנם נקט ואין ביציאתו פותח טפח, דכיון דאין בו פותח טפח, על יציאתו לא חיישנן, דכאילו אין שם חלל כלל דמי, והרי הביב נחשב בקרקע הבית. ואמרו חכמים, וכל אשר באודה

is considered as the ground of the house and defilement goes down to defile anything beneath the house] it is one [and the same if the space is] a cavity tunneled by water or furrowed by vermin or if it had decayed by a salty substance and similarly [if there is a space in the bottom of] a row of stones or within a pile of beams. Rabbi Yehudah says any tent [measuring exactly one handbreadth square] not made by human agency is not considered a tent, but he agrees that crevices and crags [in boulders, or any cavity larger than one handbreadth are considered tents].

רבנו עובדיה מברטנורא

יטמא, לרבות קרקעיתו של בית כמוהו עד התהום: **אחד חור שחררוהו מים.** האי פותח טפח שמביא את הטומאה לא שנא אם נעשה החור הזה על ידי מים או שנקבחהו שרצים: **או שאכלתו מלחת.** לשון ארץ מלחה. כמין עפר לבן דומה למלח ומתאכל ונופל ונעשה חור מאליו: **מרבך של אבנים.** אבנים גדולות ערוכות וסדורות זו על גבי זו, ופעמים שהאחת סדורה על גבי שתיים והתחתונות מפורדות זו מזו ויש שם אוהל טפח: **טואר של קורות.** ערוכות זו על זו ועומדות לבנין ופעמים שיש ביניהן אוהל טפח: **כל אוהל שאינו עשוי בידי אדם אינו אוהל.** דילף אוהל אוהל ממשכן מה להלן בידי אדם אף כאן בידי אדם: **בשקיפים.** תרגום טעיפי הסלעים, שקיפי כפייה: **ובסלעים.** בנקיקי הסלעים. ושקיפי ונקיקי הסלעים אחד הן, אלא שזה נעשה על ידי מטר וזה נעשה מאליו. ואע"ג דלא נעשו בידי אדם, מודה בהם ר' יהודה דלא יליף גזירה שוה דאוהל אוהל ממשכן אלא לפותח טפח בלבד, אבל ביותר מטפח, כגון מלוא אגרוף, אמרינן בטוכה (רישן) פרק הישן דמודה ר' יהודה שאפילו נעשה מאליו מביא את הטומאה. וכן בשקיפים ובסלעים ואין הלכה כר' יהודה:

Gemara Niddah 20a-b

גמרא נדה דף כ.

Rabbi Chanina used to break a piece of potter's clay and thereby perform the examination [of a woman's discharge]. Rabbi Yishmael ben Rabbi Yose cursed with croup any other person who adopts such a method for Rabbi Chanina was wise enough [to use the method]; all others are not as wise. Rabbi Yochanan remarked: The wisdom of Rabbi Chanina caused me not to examine any blood, for when I declared any unclean, he declared it clean; and when I declared it clean,

he declared it unclean. Rabbi Elazar remarked: Rabbi Chanina's modesty is the cause of my examining blood. [For I felt] if Rabbi Chanina, who was modest allowed himself to be involved in doubt and examined blood, should not I examine it? Rabbi Zeira remarked: The Babylonian coinage was the cause of my refusing to examine blood; for I thought: If I do not understand the coinage system would I understand the nature of blood? This then implies that the capability to examine blood depends on an understanding of the coinage; but did not Rabbah in fact understand the coinage system and yet did not understand the qualities of blood? He

רבי חנינא פלי קורטא דג' ג' ג' ג' וברדיק ביה. לייט עליה רבי ישמעאל ברבי יוסי באספרא. רבי חנינא הוא דתקים כולי עלמא לא חכימי. הכי אמר רבי יוחנן חכמתא דרבי חנינא גרמא לי דלא אחוי דמא מטמינא מטרה מטרה גרמא מטמא. אמר רבי אלעזר ענוותנותא דרבי חנינא גרמא לי דחזאי דמא ומה רבי חנינא דענותן הוא מחית נפשיה לספק וחזי אנא לא אחזי. אמר רבי זירא טבעא דבבל גרמא לי דלא חזאי דמא דאמינא בטבעא לא ידענא בדמא ידענא. למימרא דבטבעא תליא מילתא והא רבה הוא דידיע

was really drawing a *kal ve-chomer* inference: If Rabbah, who understood the coinage system, refused to examine blood, should I [who do not understand the coinage system] examine it?

זוהר משפטים דף צ"ח ע"א

תא חזי ביומא דשבתא בשעתא דאתקדש יומא נפקי נשמתין מנו אילנא דתני ומנשכן אינון נשמתין קדישין לתתאי ונזיחין בהוא כל יומא דשבתא ולבתר דנפיק שבתא סלקין בלהו נשמתין ומתעטרן בעטרין קדישין לעילא (וכד מתעטרן בההוא טבא אלין אינון בעליו דההוא טיבו ודאי). אוף הכי קדשא בריה הוא אזמין לההוא בר נש ודא הוא נשמתא אחרא. ואף על גב דדא זמינא ליה. נשמתא דההו ליה בקדמיתא שארה בקדמיתא כסותה וענתה לא יגרע כמה דאתמר:

Yosef le-Chok

יוסף לחוק

Ethical Teaching:

מוסר

Rabbeinu Yonah, Sha'arei Teshuvah, 5c

שערי תשובה לרבינו יונה דף ו ע"ג

One of the essentials of repentance is to improve one's behaviour in the very same matter with which he sinned. If one gazed at [women] who are forbidden to him, he should conduct himself with downcast eyes. If he sinned with evil speech, he should occupy himself with Torah. With all those parts of the body with which he sinned, he should strive to fulfill commandments with them instead. So, too, said our Rabbis, of blessed memory: The righteous, with the same matter by which they sinned, they make reconciliation. They also said, If you committed bundles of sins, perform bundles of commandments correspondingly. Feet that hastened to run to evil — let them now run to perform a good deed. A lying tongue — let his palate articulate truth, let him open his mouth with wisdom, and let the teachings of kindness be upon his tongue. Hands that spilled blood — let him open his hand to his brethren, the poor. Haughty eyes — let him be humble and downcast of eyes. A heart that devised sinful thoughts — let him hold deep in his heart the sayings of the Torah, and let the thoughts of his heart be of understanding. One who caused strife among brothers — let him seek out and pursue peace. And one must search his ways,

מעקרי התשובה להיטיב פעליו בדבר אשר זדה עליו. אם הסתכל בעריות יתנהג בשחוח עינים. אם חטא בלשון הרע יעסוק בתורה ובכל האיברים אשר חטא ישתדל לקיים בהם המצות. וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה לצדיקים באותו דבר שחוטאים בו מתרצים. עוד אמרו אם עשית חבילות של עבירות עשה כנגדן חבילות של מצות. רגלים ממהרות לרוץ לרעה יהיו רצין לדבר מצוה. לשון שקר אמת יהגה חפו. ופיו יפתח בחכמה ותורת חסד על לשונו. ידים שופכות דם פתוח יפתח את ידו לאחיו לענייו. עינים רמות יהי דכא ושח עינים. לב חורש מחשבות און בלבו יצפון אמרי התורה ויהי הגות לבו תבונות. משלח מדנים בין אחים יבקש שלום וירדפהו. (וצריך) חפוש דרכיו בענין

as is expressed by the verse, "Let us search our ways and examine and return to the Lord." (Lamentations 3:40) He must do this for three reasons. Firstly, in order to recall all those things through which he transgressed sins, so that he can confess regarding them, since confession is one of the fundamentals of atonement. Secondly, so that he will know how many sins he committed and will become all the more contrite. Thirdly, because even though he accepts upon himself to abandon every sin, he must be aware of that which he sinned, in order to make safeguards regarding them and to guard his soul very well from the ploys of the evil

impulse. For his soul is vulnerable to them, because they were trivialized in his eyes and his evil impulse took control with regard to them. And behold his soul is sick from these deeds. And a sick person, when he begins to recover, must be careful of many things, so that he does not suffer a relapse.

Practical Law:

Rambam, Laws of Sabbath, Chapter 8

(1) If one plows even a minute amount, he is liable. If one digs around the roots of trees, mows grass, or cuts off branches of a vine in order to improve the ground — this is a subcategory of plowing, and as soon as one does even a minute amount, he is liable. So, too, if one levels the surface of the field, such as if he lowers a mound and flattens it or fills in a decline, he is liable for plowing, and the amount [that makes one liable] is anything. So, too, if one levels depressions, its amount [that makes one liable] is anything. (2) If one sows even a minute amount, he is liable. If one prunes a tree so that it will grow, this is similar to sowing. But if one waters plants and trees on the Sabbath, this is a subcategory of sowing, and one is liable for even a minute amount. So, too, if one soaks wheat, barley, or the like in water, this is a subcategory of sowing, and one is liable for even a minute amount. (3) If one reaps an amount the size of a dried fig, he is liable. Plucking is a subcategory of reaping.

שְׁנֵאמַר (איכה א) נַחֲפֹשֶׁה דְרַכֵּינוּ וְנַחֲקֹרֶה וְנִשׁוּבָה עַד ה' וַיַּעֲשֶׂה בֵּן לְשִׁלְשָׁה דְבָרִים. הָאֶחָד לְמַעַן יִזְכּוֹר כָּל הַדְּבָרִים שֶׁחָטָא עֲלֵיהֶם וַיִּתְּוֶה עַל כָּלֵן בִּי הוּדְיוּ מֵעֵיקָרִי הַכַּפְרָה. וְהַשְּׁנִי לְמַעַן יָדַע כַּמָּה לוֹ עֲוֹנוֹת וְחַטָּאוֹת וַיּוֹסִיף לְהַכְנִיעַ וְהַשְׁלִישִׁי כִּי אָף עַל פִּי שֶׁהוּא מְקַבֵּל עָלָיו לְעֲזוֹב כָּל חָטָא צָרִיף שְׂיַדַע הַדְּבָרִים שֶׁחָטָא עֲלֵיהֶם כְּדִי לַעֲשׂוֹת בָּהֶם גְּדָרִים וּלְהַשְׁמֵר מְאֹד לְנַפְשׁוֹ בְּהֵן מִמְאָרֵב הַיֵּצֵר כִּי נִפְשׁוֹ עֲלוּלָה בְּהֵן אַחֲרֵי אֲשֶׁר נִקְלוּ בַעֲיָנָיו וְשָׁלַט יָצְרוּ בָהֶם. וְהַנְּהַ נִפְשׁוֹ חוּלָה מִהַמַּעֲשִׂים הָהֵם וְהַחֲלוּלָה כְּאֲשֶׁר יִחַל לְהַבְרִיא צָרִיף לְהַזְהֵר מִהַרְבֵּה עַנְיָנִים שֶׁלֹּא יִחְזִירוּהוּ לְחָלָיו:

הלכה

הרמב"ם הלכות שבת פרק ח

א החורש כל שהוא חיוב. המנבש בעיקרי האילנות. והמקרסם עשבים או המזרד את השריגים כדי ליפות את הקרקע הרי זה תולדת חורש ומשיעשה כל שהוא חיוב. וכן המשוה פני השדה כגון שהשפיל התל ורדדו. או מלא הגיא חיוב משום חורש ושיעורו כל שהוא. וכן כל המשוה גימות שיעורו כל שהוא: ב הזורע כל שהוא חיוב הזומר את האילן כדי שיעצמח הרי זה מעין זורע. אבל המשקה צמחין ואילנות בשבת הרי זה תולדת זורע וחיוב בכל שהוא. וכן השורה חטין ושעורין וכיצא בהן במים הרי זה תולדת זורע וחיוב בכל שהוא: ג הקוצר כגרוגרת חיוב

And whoever uproots something from its [place of] growth is liable because of reaping. Therefore, if grass sprouts on a rock, or if buds sprout on a bush, or if grass sprouts on top of a barrel, whoever plucks any of it is liable, because this is its place of growth. But if one plucks from a flowerpot that has no hole, he is exempt, because this is not the place of its growth. But a flowerpot with a hole the size of a small root is like the ground [itself], and if one plucks from there, he is liable.

וְתוֹלֵשׁ תּוֹלֵדֶת קוֹצֵר הוּא. וְכֹל הָעוֹקֵר דְּבַר מִגְדוּלוֹ חַיִּיב מִשׁוּם קוֹצֵר. לְפִיכֵךְ צְרוּר שְׁעָלוֹ בּוֹ עֵשְׂבִים וְכִשּׁוֹת שְׁעָלָה בְּסִנֵּה וְעֵשְׂבִים שְׁצָמְחוּ עַל גְּבִי הַחֲבִית הַתּוֹלֵשׁ מִהֵן חַיִּיב שְׂוֵה הוּא מְקוֹם גְּדוּלָן. אֲבָל הַתּוֹלֵשׁ מֵעֵצִיץ אֵינוֹ נִקְוֵב פְּטוּר מִפְּנֵי שְׁאִין זֶה מְקוֹם גְּדוּלוֹ. וְעֵצִיץ נִקְוֵב בְּכַדֵּי שׁוֹרֵשׁ קָטָן הָרִי הוּא כְּאֶרֶץ. וְהַתּוֹלֵשׁ מִמֶּנּוּ חַיִּיב: